

ter af Grundtvig. På den ældste, kendte afbildning, et maleri af C. F. Christensen fra 1820, er han 36 år.

Med sikkerhed og kyndighed karakteriserer Povl Eller disse Grundtvig-portrætter, og han giver en interessant redegørelse for, hvad man ud fra dem kan sige om Grundtvigs udseende. Hans karakteristik af billedernes og busternes kunstneriske kvalitet er forsigtig og sober, og i selve portræt-katalogen har han samlet et væld af væsentlige oplysninger om de enkelte Grundtvig-fremstillinger. Der er nedlagt et overordentlig flittigt forskerarbejde i indsamlingen og bearbejdelsen af disse oplysninger. – Desuden gives en oversigt over de kendte reproduktioner af Grundtvig-billeder, og kort gennemgås også de bestræbelser på at skabe et Grundtvig-monument, som endte med opførelsen af Grundtvigskirken på Bispebjerg.

En ikonografi som denne er et særdeles vigtigt hjælpemiddel i den historiske forskning. Portrætter er jo også kilder, men udnyttelsen af dem til at give oplysninger om den portrætteredes udseende er særdeles vanskelig. Det kræver nøje viden om, hvordan og hvorfor billederne er blevet til, og man må dels sammenligne dem indbyrdes, dels finde frem til samtidens vurdering af dem. En sådan undersøgelse er konsekvent og mønstergyldigt gennemført i denne bog, og man er taknemlig for, at Frederiksborgmuseet har givet Eller mulighed for at gennemføre også denne bearbejdelse af Grundtvig-portrætterne. Forhåbentlig fortsættes den så smukt begyndte række af ikonografier.

H. P. Clausen.

Danmarks gamle Købstadlovgivning. V. Almindelige stadsretter og almindelig købstadlovgivning. Udgivet af Erik Kromann. (Rosenkilde og Bagger, 1961). 143 s.

Med dette femte bind har overarki-

var dr. Kromann afsluttet Sprog- og Litteraturselskabets udgave af Danmarks gamle Købstadlovgivning. Det sidste bind fremtræder som en slags supplement til de fire foregående, der indeholdt stadsretterne, ordnet geografisk efter landsdele. Her bringes nu de såkaldte almindelige stadsretter, der har navn efter forskellige konger, men som i virkeligheden er mere eller mindre private arbejder. Desuden er medtaget den almindelige købstadlovgivning, middelalderlige retsvedtægter fra de enkelte byer.

Dermed er hele den bevarede, middelalderlige lovgivning for de danske købstæder fremlagt i denne nyttige kildeudgave. Dr. Kromann fortjener anerkendelse for det tempo og den omhu, hvormed udgaven er gennemført, og for fylde af præcise oplysninger i det mønstergyldige note- og variantapparat, der gør værket til et værdifuldt hjælpemiddel for forskningen.

H. P. Clausen.

G. Japsen: Den nationale udvikling i Åbenrå 1800–1850. (Skrifter, udgivne af Historisk Samsfund for Sønderjylland, nr. 23, 1961). 271 s.

Titlen på denne bog må ikke forlede nogen til at tro, at der er tale om et stykke lokalhistorie i snæver forstand. Gottlieb Japsens arbejde havde i virkeligheden fortjent en undertitel, som adviserede læseren om, at han har at gøre med særdeles indtrængende studier i baggrunden for det nationale gennembrud i Sønderjylland. Nok er bogens emne udviklingen i Åbenrå, men problematikken angår den slesvig-holstenske og den danske bevægelse i hele Nordslesvig. Det lokale bliver således en konkret dokumentation af vigtige træk i den nationale udvikling både på dansk og på tysk side i årene før og omkring revolutionen i 1848.

Japsen vil vise, at man ikke kan beskrive den nationale udvikling i Søn-